

מטות

הקרא ב' ברכה האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע. ופרש"י דקאי אמעשה העגל. ואביו היינו אבי אמו מישראל, שהרי משבט לוי לא חטאו כלל. ואחיו היינו אחיו מאמו, ובניו היינו בני בתו והם ישראלים, וכ"ה ביומא דס"ו ב'. ולא פירש מהו אמו, ועוד דהרי הנשים לא חטאו כלל בעגל. [וביומא שם ציין במסורת הש"ס לעין יעקב דגרים ג"כ אמו אמו מישראל וצ"ע]. ולהנ"ל י"ל עפ"י הקרא ב' בהעלתך האנכי הריתי את העם הזה כי תאמר אלי שאהו בחיקך וגו', הרי נמשל לאם, וזהו ולאמו לא ראיתיו, היינו משה רבינו, שהלכו מעצמן למלחמת מדין ולא חשו שמיתתו של משה תלויה בדבר, ואף שלישראל הוא שבח שנמסרו בע"כ, אבל לשבט לוי הוא שבח שהלכו מעצמן.

ונקרב את קרבן ה' וגו' לכפר על נפשתנו לפני ה'. פרש"י שבא לכפר על הרהור הלב של בנות מדין, וכ"ה בשבת דס"ד דמידי הרהור לא יצאו [וקרבנן היה כעולה המכפר על הרהור הלב]. אך יעוי' בתרגום יונתן וירושלמי דאדרבא לא חטאו כלום ולא הסתכלו בהן אף בשעה שהפשיטו תכשיטיהן מעליהן, [ראין יצה"ר שולט אלא במה שהעין רואה] ודא יידכר לן ליום דינא רבא למכפרא על נפשתן קדם ה' עי"ש. והנה בגמ' שבת הנ"ל מבואר דאנשי הצבא נכשלו בשעתו בבנות מדין, שאמרו שם שא"ל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון, ומה שכתוב אנשים, צדיקים. הפי' שעשו תשובה. [אבל הרמב"ן בפס' ו' כ' דשלחו רק אלו שלא נכשלו בבנות מואב, ודייק בגמ' שם א"ל משה לישראל ודוק]. והנה אי' ביומא דפ"ו ב' ה"ד תשובה גמורה כגון שבא עבירה לידו וניצל ממנה באותה אשה באותו מקום ובאותו פרק,

זה הדבר אשר צוה ה'. כרש"י משה נתנבא בכה אמר ה' כחצות הלילה והנביאים נתנבאו בכה אמר ה' מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר, יש לבאר הטעם שנבואת כחצות הלילה נתגלה לו בכה הדבר ולא בזה הדבר, [ומש"כ בשפ"ח דאחר מת"ת ה' משה מתנבא בזה הדבר אחר קירון עור פניו. וצ"ב דאטו המצוות שאמרן קודם מת"ת לא היו כזה הדבר], דהנה ב' בא כ' רש"י דאיך דבר עמו בארץ מצרים והרי אפי' תפילה קלה לא התפלל בתוך הכרך וכו'. וברמב"ן פ' בא כ' שהי' זה לכבודו של משה שלא יצטרך לשוב אל פרעה וימצא בדאי במה שאמר כן דברת לא אוסיף וכו', וכיון שהנבואה היתה מתוך הכרח, ע"כ לא נתנבא אלא בדרגא היותר קטנה, ד' כה הדבר, וכן ב' תשא ויאמר להם כה אמר ה', כיון שא"ל ה' לך רד, ופרש"י שנתגדה משה, לא היה שייך נבואת זה הדבר, אלא כנבואת שאר נביאים, ואף שרש"י פי' שם דכה אמר ה' היינו זוכה לאלהים יחרם וגו', וזה נאמר לו בזה הדבר, אכן בדיעת נבואה ל"ש זכרון, וצריך שישאר תמיד באותה דרגא דנבואה, [ומוכח כן במלכים ב' ב' מ"ז ע"ש ברש"י], וע"כ עכשיו השגתו ב' זוכה היתה השגת כה הדבר.

וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא. וק' הא פרש"י לעיל לכל מטות ישראל לרבות שבט לוי. ובס' עמ"א נק"א להרע"ב ז"ל כ' לחרץ לפי"מ שפרש"י וימסרו בעל כורחן מששמעו שמיתתו של משה תלויה בדבר זה ע"ש. אבל שבט לוי דכתוב עליהם האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וגו', הם התגברו על כל ההרגשים הטבעיים והלכו מעצמן, וזהו וימסרו וגו' שנים עשר אלף, שרק י"ב אלף נמסרו בע"כ. עכ"ד. ובוזה נ"ל לפרש

ועי' רמב"ם פ"ב מהל' תשובה. ואנשי הצבא שכבר עשו תשובה קודם המלחמה, זכו עכשיו לעשות תשובה גמורה באותה אשה [כדפרש"י על הפס' הן הנה] באותו מקום ובאותו פרק, וזה יעמוד להם ליום הדין הגדול, שעשו תשובה גמורה ותיקנו לגמרי את אשר עוו. ויש לפרש דיום דינא רבא היינו יום הכפורים [עי' ת"י איוב ב' א', והוה יום דינא רבא יום שבוק סרחניא]. ומשום דהבועל ארמית הוי מדבריהם באיסור לאו, [עי' רמב"ם פ"ב מאיסור"ב], דתשובה תולה ויוה"כ מכפר. [ולפ"ז הכפרה היתה ע"י תשובת המשקל, ומה שהקריבו לה' היה כקרבת תודה על שניצלו מאויקי הצה"ר וכיוצא מבית האסורים, או דהיו תכשיטים אלו חביבים להם, שע"י הגיעו לתשובה גמורה, ומרוב חביבותם הקריבום לה'].

וגדול העצה ורב העלילה סיבב שע"י שקיימו ציווי ה' לנקום במדין, זכו להגיע לתשובה גמורה ולתיקון השלם על חטאם, שהוא אושר עצום ומתנה מופלאה לתקן לגמרי החטא ע"י תשובת המשקל וכנ"ל.

והנה כרש"י ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר אמר הקב"ה מי שהתחיל במצוה שהרג כזבי בת צור יגמור. והנה פינחס עשה שם ב' ענינים, קינא לכבוד ה' וכיפר על בני ישראל, וגמר המצוה היה במלחמת מדין שנלחמו לנקום נקמת ה', וגם שע"ז נסתבב כפרה גמורה לבני ישראל ע"י שעשו תשובת המשקל וכנ"ל.

ויבאו בני גר ובני ראובן וגו' ארץ מקנה היא ולעבדיך מקנה. ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן. והנה מויאמרו הוי פרשה חדשה. ולכא' למה חילקן לתרת, ועוד דלא הול"ל אל תעברנו את הירדן, דלכא' אין זה לשון דרך ארץ אלא הול"ל דהם חפצים להשאר בעבר הירדן. והגיד מו"ר הגרי"ד שליט"א דהא

ב' טעמים היו להם להשאר בעבר הירדן. א' שהיה ארץ מקנה. ב' שרצו להיות ע"י מקום קבורתו של משה וכדכתיב וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון וגו', וכדפרש"י שם. וזהו שחילקן לתרת, דמתחילה אמרו הטעם שהיא ארץ מקנה, ואח"כ רמזו הטעם הב', והרי אי"ז ממדת דרך ארץ לומר בפני משה שחפצים להיות ע"י קברו, וע"כ אמרו אל תעברנו את הירדן, ורמזו לו בזה דמאחר שנאמר לו שלא יעבור את הירדן, גם הם רוצים שלא לעבור את הירדן אלא להיות סמוך לקברו עכ"ד. [ויש להוסיף דלהכי כתיב יתן את הארץ 'הזאת' והיינו ערבות מואב שהיה סמוך למקום קבורתו של משה, אבל לענין ארץ מקנה לא כתוב 'הזאת', דקאי על כל עבר הירדן]. ואולי יש להוסיף דהנה בבקשה הא' לא בקשו להדיא את עבר הירדן, רק רמזו לו באומרם ארץ מקנה היא ולעבדיך מקנה, אבל בבקשה הב' אמרו להדיא אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך וגו'. דהבקשה הא' היא בענינים ארציים, אף שמטרתם היתה לענין עבודת ה', אבל עצם הבקשה היא בדבר ארצי וגשמי שרצו ארץ מקנה, ומי יודע אם טוב הדבר עבורם, אולי רצון ה' דאדרבא תהי' עבודתם מתוך עוני ודחק, וכן הוא בכל בקשה בענינים גשמיים שהאדם אינו יודע מה טוב עבורו, והוא רק מציע רצונו לפני השי"ת והוא בטובו יחליט אם טוב הדבר עבורו או לא, [עי' ברכות דכ"ט: והטוב בעיניך עשה. ועמ"ש בח"ג עמ' ק"ט], משא"כ בקשתם הב' להיות סמוכים לקברו של משה שהוא בקשה רוחנית, בזה נותן הקב"ה לאדם דעה ובינה במידה ידועה להבין מה טוב עבורו, דוגמא לדבר, מי שחפץ להבין מסכת פלונית צריך הוא להתפלל ע"ז להדיא, ואין לו לחוש אולי טוב יותר שילמד מסכת אחרת, דאם לפי השכל הישר שחוננו השי"ת נראה לו שכך הוא דרך עלייתו בעבודת ה', יהי לבו סמוך ובטוח שכן הוא רצון ה', ולכן כיון שהיה נראה

להם שיהי' להם תועלת ברוחניות כשיהיו סמוך למקום קבורתו של משה, ביקשו ד"ו להדיא, אל נא תעבירו את הירדן הזה.

וַיֹּשׁוּ ד' בַּס' לְקוּמֵי חֵבֶר בֶּן חִיִּים ח"ד שֶׁכ' בַּשֵּׁם הַכַּת"ם לְפָרֶשׁ הַמִּשְׁנָה וְכִשְׁאִתָּה מִתְּפַלֵּל אֶל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קִבֵּעַ וְכו' וז"ל פ' אֲשֶׁר אִם יִתְּפַלֵּל הָאָדָם לֹא יִקְבַּע תְּפִלָּתוֹ לֹמַד כִּי דָבָר זֶה אֲנִי צָרִיךְ, רַק יִשְׁלַךְ עַל ד' יִהְיוּ וַיֹּאמֶר אִם זֶה לְטוֹבֹתֵי תֵן לִי וְאִם לֹא יִמְנַע מִמֶּנִּי, זֶה עֲנִין מֵאֲמַרְיָנוּ מִלֹּא מִשְׁאֲלוֹת לְבִינוּ לְטוֹבָה, אִם הוּא לְטוֹבֹתֵינוּ, וְזֶהוּ שֶׁאֲמָרוּ אֶל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קִבֵּעַ כ"א רַחֲמִים וְתַחֲנוּגִים לְפָנֵי הַמָּקוֹם ב"ה, וְאֲמַנָּם יֵשׁ עֲנִין אֶחָד שֶׁנוֹכַח לַעֲשׂוֹת תְּפִלָּתֵינוּ קִבֵּעַ, אִם נִתְּפַלֵּל שְׁנוֹכַח לַעֲבֹד אֶת ה', וז"ש רַחֲמֵי אֶחָד שְׁאֵלֹתֵי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ, בְּקִבְעָהּ, וְזֶה הִיא שְׁבִתִּי בְּבֵית ה' כָּל יְמֵי חַיִּי עִכ"ל.

בַּעֲנִין בְּנֵי גֵר וּבְנֵי רְאוּבֵן כ' בַּס' שֶׁם מִשְׁמוּאֵל וז"ל וּמִקְנֵה רֶב הִי' לְבְנֵי רְאוּבֵן וְגו'. בַּסְּפֹרֵנוּ דִּיּוֹק שְׁמַרְע"ה צוּה שְׁלֹא יִתְּנוּ לֵאלֹהֵי אֶת אֶרֶץ סִיחֹן וְעוֹג אֶלֶּא אַחֲרֵי שִׁישׁוּבוּ מִכִּיבוֹשׁ הָאָרֶץ כֹּאמְרוּ וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ וְאַחֲרֵי תִשׁוּבוּ וְהִיתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם וְלֹא קוֹדֶם לָכֵן, וְהֵם לֹא קִבְּלוּ זֶה וְאֲמָרוּ נִחְנוּ נַעֲבֹד חִלּוּצִים וְאִתְּנוּ אַחֲזוּת נִחְלָתָנוּ שְׁתִּהִי בְּרִשּׁוֹתֵנוּ בַּעַת שְׁנַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן, וְיִתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה וְגו' כְּדִי שְׁלֹא לִהְיוֹת לְמַחְלֻקַּת הַסִּכִּים מֹשֶׁה לְדַבְּרֵיהֶם, עִכ"ל וּדְפַח"ח. וַיֵּשׁ לְהַבִּין מַה הָיָה טַעְמוֹ שֶׁל מַרְע"ה מֵעִיקְרָא שְׁלֹא יִתֵּן לָהֶם עַד אַחֲרֵי שִׁישׁוּבוּ וְלֹא מִקּוֹדֶם לָכֵן, כִּי אֵין סִבְרָא לֹמַר שְׁחִשֵּׁשׁ שְׁמָא לֹא יִקְיִמוּ תְּנָאם וְאַעֲפִי"כ יַחֲזִיקוּ בָאָרֶץ, שְׁהִירִי הִי' בִּיד יִשְׂרָאֵל לְהַכְרִיתָם כְּמ"ש וְאִם לֹא יַעֲבֹרוּ חִלּוּצִים אַתְּכֶם וְנִאֲחֲזוּ בְּתוֹכְכֶם בָּאָרֶץ כְּנַעַן. וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדֵּק מַה תּוֹעֵלֶת הִי' בְּמַה שֶׁהִמְתִּינוּ גַּם שֶׁבַע שְׁחֻלְקוֹ, דְּבִשְׁלֹמָא שֶׁבַע שְׁחֻלְקוֹ לְמָה, מִסִּייעִים בִּירוּשָׁת הָאָרֶץ אֲבָל שֶׁבַע שְׁחֻלְקוֹ לְמָה, וְעִיין בַּש"ס קִידוּשֵׁין פֶּרֶק הָאוֹמֵר (ס"א:). וְנִרְאָה דִּהְנֶה עֵבֶר הַיַּרְדֵּן אֵינָה כְּשֶׁרָה לְבֵית שְׁכִינָה

כַּבְּסָפְרִי וְאֵינָה קְדוּשָׁה לְגִמְרֵי כְּמוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבַסְּפָר יִהְיֶה (כ"ב) אִם טַמְאָה אֶרֶץ אַחֲזוּתְכֶם. וְאַף דְּכַתִּיב (סוֹף פֶּרֶשֶׁת עֵקֶב) כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרוּךְ בָּהּ רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה, וּבַסְּפָרִי דְּכָל מִקְוֹמוֹת מַחו"ל שִׁיירְשׁוּ יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ קְדוּשִׁים בְּקְדוּשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכֵן בְּרַמְב"ם וּבְרַמְב"ן בְּמִקְוֹמוֹ שְׁכָל מָקוֹם אֲשֶׁר יִרְצוּ לְכַבּוֹשׁ בָּאָרֶץ שְׁנַעֲרָה וּבָאָרֶץ אֲשׁוּר וְזוֹלָתָם יִהְיֶה שְׁלֵהֶם וְהַמִּצְוֹת כּוֹלֵן נוֹהֲגוֹת בָּהֶם כִּי הֵבֵל א"י, וְא"כ יֵשׁ לְשֹׁאֵל לְמָה נּוֹפֵל מִזֶּה עֵבֶר הַיַּרְדֵּן. וַי"ל מִשּׁוֹם דְּנִכְבְּשָׁה קוֹדֶם א"י וְהֵינּוּ טַעְמָא דְּסוּרִיָּא כַּבְּסָפְרִי (פ') עֵקֶב) שֶׁאֲמַר הַקַּב"ה לְדוֹד סָמוּךְ לְפִלְמִין שְׁלָךְ לֹא כְּבִשְׁתָּ וְאִתָּה הוֹלֵךְ וּמִכְבֵּשׁ אֲרָצוֹת אַחֲרוֹת. וּמ"מ יֵשׁ עֲדִיין לְשֹׁאֵל הַתִּנַּח סוּרִיָּא שְׁהִי' יִכּוֹל לְכַבּוֹשׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִקּוֹדֶם וְהַקְדִּים אֶת סוּרִיָּא, אֲבָל עֵבֶר הַיַּרְדֵּן שְׁהִי' מוֹכֵרָה לְכַבּוֹשׁ מִקּוֹדֶם, שְׁהִירִי לֹא נָתַן אוֹתָם סִיחֹן לַעֲבֹר בְּגִבּוֹל, לְמָה לֹא תִקְדַּשׁ כְּמוֹ הָעֵבֶר הַמַּעֲרָבִי. וַי"ל דֹּאף שֶׁהַכִּיבוֹשׁ הִי' מוֹכֵרָה לְהִיּוֹת קוֹדֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מ"מ בְּחֻלּוּקָהּ וּבִישִׁיבָהּ הִי' צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שִׁתְּחַלֵּק וְיִתְּכַשֶּׁר הָעֵבֶר הַמַּעֲרָבִי מִקּוֹדֶם. וּמַעֲתָה יוֹכֵן טַעְמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עַה"ש שְׁלֹא רָצָה לִיתֵּן לָהֶם אֶת הָאָרֶץ עַד שִׁתְּקִיִּים הַתְּנָאִי מִקּוֹדֶם, כְּדִי שֶׁתִּתְּקַדַּשׁ בְּקְדוּשַׁת א"י לְגִמְרֵי מֵאַחֲרֵי שְׁתִּהִי' הַחֲלֻקָּה וְהִישִׁיבָה אַחֲרֵי חִלּוּק וְיִשׁוּב הָעֵבֶר הַמַּעֲרָבִי. אֵךְ בְּנֵי גֵר וּבְנֵי רְאוּבֵן לֹא חִשְׁשׁוּ לָזֶה, בְּאֲשֶׁר הָיוּ צָרִיכִין עָרִים לְטַפָּם וּגְדֻרֹת לְצֹאנָם, לֹא רָצוּ לְבָנוֹת בְּעוֹד הָאָרֶץ אֵינָה שְׁלֵהֶם, וּמֹשֶׁה רַבֵּינוּ עַה"ש כְּדִי שְׁלֹא לִיכָנֵם בְּמַחְלֻקַּת הִי' מוֹכֵרָה לְהַסִּים לְדַבְּרֵיהֶם. וְזֶה תוֹכֵן נִמִּי הַתּוֹעֵלֶת שְׁלֹא יִשׁוּבוּ לְבֵיתָם עַד אַחֲרֵי הַחִילּוּק כְּדִי לִתְּקֵן בְּצַד מַה שְׁתִּהִי' יִשִּׁיבֵת הָעֵבֶר הַמַּעֲרָבִי מִקּוֹדֶם, וְאַף שֶׁהַחִילּוּק מוֹקְדֵם בְּעֵבֶר הַמַּזְרָחִי, בִּישׁוּב יוֹקְדֵם עִכ"פ הָעֵבֶר הַמַּעֲרָבִי, דְּכָל מַה שְׁהִי' אֲפֻשֶׁר לָהֶם לִתְּקֵן תִּקְנוֹ, עִכ"ל סִפְרָא שֶׁם מִשְׁמוּאֵל.

וְהֵנָּה א"י בְּגִדְרֵים דְּכ"ב א' עוֹלָא בְּמִיִּסְקִיָּה לְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל, אִיתְּלוּ לִיהָ תְּרִין בְּנֵי

בשביל ד' דברים אמרה תורה להניח פאה בסוף שדהו וכו' ומפני חשד שלא יהיו עוברין ושכין אומרים תבא מאירה לאדם שלא הניח פאה בשדהו, ומבואר דהחשד גורם שיקללו אותו, [ועי"ש בחכמת מנוח שכ' וקעברי אלא תקלל חרש], ומדויק הלשון והייתם נקים, וכמו שכתוב אז תנקה מאלתי, וק"ל.

כתב בספר עשרה מאמרות וז"ל למה לא זכו ראובן וגר וחצי שבט מנשה לבא לא"י, ראובן לפי שנולד בחשאי שיעקב חשב שהיא רחל וכו' קצת פגם בלידתו, גר שמסרה לאה לולפה בחשאי ליעקב ולא נמלכה ביעקב תחלה כמו שעשו שרה ורחל שריצו שפחותיהם לבעליהם, וחצי שבט מנשה הטעם אמו אסנת ידוע כי היתה בת דינה הנולדה משכם החוי, אלא פוטיפרע גדלה כבת. וחצי נפגם וחצי נכשר, לכן נפגם חציו וחציו הוכשר, ודוקא מנשה הבכור, ומאחר שחציו האחרון הוכשר לא ה' באפרים שום פסול עכ"ל. [הג"ה וכתב בעל ילקוט חרש שי"ל שזהו כונת יעקב בפסוק שכל את ידיו כי מנשה הבכור, ר"ל למה שכל ידיו ונתן לאפרים יתרון ומתרץ כי מנשה הבכור והיה בו קצת זוהמא וק"ל].

והנה בחי' הגרי"ז ז"ל סמנסיל פ' מטות (סי' קמ"מ) כ' ריש חילוק בין נחלת שבט ראובן וגר לנחלת חצי שבט מנשה. דנחלת ראובן וגר אינה מכלל הברית שנכרת לאברהם אבינו, ואם לא היו מקיימים תנאים היתה מתחלקת לכל ישראל וגם לכהנים. אבל נחלת חצי שבט מנשה שקיבלו ארץ עוג כדכתיב בדברים ג' י"ג וכתוב שהוא יקרא ארץ רפאים ופרש"י היא אותה שנתתי לאברהם, הרי שנכרת עליה ברית, וארץ זו היתה צריכה להיות מצד הדין בחלוקת הארץ, ורק דנתחדשה ההלכה שיתנו אותה לחצי שבט מנשה בלא גורל וחלוקה ע"ש. ונמצא לפ"ז דבנחלת ראובן וגר היו ב' ענינים שהיו חלוקים מנחלת שאר ישראל.

חוזאי בהדיה, קם חד שחטיה לחבריה, א"ל לעולא יאות עבדי, א"ל אין ופרע ליה בית השחיטה, כי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל דלמא ח"ו אחזיקי ידי עוברי עבירה, א"ל נפשך הצלת, קא תמה רבי יוחנן מכדי כתיב ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב, א"ל ההוא שעתא לא עברין ירדנא. וצ"ב דפשטיה דקרא ונתן ה' שם לב רגז קאי אבבל שילכו שם בגלות ולא על עבר הירדן שישבו שם מתחילה בני גר ובני ראובן, ולפ"ד השם משמואל הג"ל י"ל דהנה יש ב' חלקים בעם ישראל, עם ישראל, ומשה רבינו שהוא שקול כנגד כל ישראל ואיתפשטותא דמשה בכל דרא. והנה מצד ישראל באמת ראוי שלא יחול קדושה לעבר הירדן, כיון שהם רצו ליטול בעבר הירדן קודם א"י והיו כסוריא שלא נתקדשה, אבל מצד משה שמצדו ה' ראוי באמת לקדש קודם את א"י, ורק מפני השלום נתן להם קודם בעבה"י, לא ה' בזה פחיתות כבוד לא"י במה שנתן להם קודם את עבה"י, כיון שעשה כן מפני השלום, וע"כ כלפי הבחי' דמשה ראוי שתשרה קדושת א"י גם בעבה"י, וזהו הטעם שעבה"י נתקדשה רק למקצת קדושות כמב' שם בר"ן, וע"כ הנהו אינשי דמחוזא שהיו מענגין עצמן בתענוגות העוה"ז, [וכדאי' בשבת דק"ט א' דמפנקי, ובתענית דכ"ו א' דשכיח גביהו שיכרות וכע"ז בכתובות דס"ה א' וכן בחולין דנ"ח ב' ע"ש ברש"י, ועי' ר"ה דר"ז א'], ולא ה' אצלם בחי' איתפשטותא דמשה בכל דרא, ע"כ לא הרגישו בעבה"י כלל מקדושת א"י ולא השפיע עליהם לשכך כעם וחמה. אבל קרא דונתן ה' לך שם לב רגז קאי גם על אנשי המעלה שמרגישים בעבה"י קדושת א"י, ועליהם קאמר קרא שיגלו לבבל ונתן ה' לך שם לב רגז.

והייתם נקים מה' ומישראל. ובפסחים י"ג ויומא ל"ח למדו מכאן שאסור לאדם לגרום שיחשדו בו. והנה בשבת דכ"ג א' אר"ש

א' שלא נטלו חלקם בארץ שנכרתה הברית לאברהם, ב' שלא נטלו עם כל ישראל ע"י גורל. ובנחלת חצי שבט מנשה ה' רק דבר א' חלוק משאר ישראל, שלא נטל עם כולם ע"י גורל. וזה מבואר עפ"י ד' ה"מ הנ"ל שהפגם במנשה ה' רק בחצי. ולכן כמו שעיי"ז נפגם רק חציו, כך גם עצם הפגם ה' רק לחצאין, ודוק.

ובזה יש לבאר הכתוב בפ' ברכה. צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. ופי' הגרי"ז ז"ל דמלבד דה' זה תנאי עם בני גו"ר גם נעשה לציווי ע"ש. והביאור דמה שעברו חלוצים ה' זה תיקון בשבילם לב' הענינים, דעי"ז נתקשרו יותר לא"י ולעם ישראל ולא נפרדו מהם, וזהו "צדקת" שה' זה חסד וצדקה עמהם.

והנה בפ' מטות לא כתוב שה' תנאי עם חצי שבט מנשה ורק כתוב כן ביהושע א', וי"ל להנ"ל שרק חצי נפגם ע"כ לא נכתב התנאי [המורה על הפגם כנ"ל] בתורה אלא בנביא.

להפטרה [בירמיה א']

כי שקד אני על דברי לעשות, הנה נכלל בזה חסד גדול וכדאי' בגיטין דפ"ח א' דרש מרימר מאי דכתיב וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלקינו משום דצדיק ה' אלקינו וישקוד על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת בו' עולא אמר שהקדים שתי שנים לונשנותם. ונמצא שבחורבן עצמו אנו רואים את האהבה של הקב"ה אלינו ושהוא חושב מחשבות שתשאר התורה בידינו [כדפירש מרימר] ושלא יאבדו [כדפירש עולא], וזהו שמסיימין ההפטרה בפס' זכרתי לך חסד געורידך אהבת כלולתיך וגו' קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'. וי"ל דגם מש"ה נמרא ט"ב

רפדוני בתפוחים - תורה / אריאלי, שלמה בן יעקב {עמוד 250} {132136}

מועד, דמה שהתחיל הגלות ביום זה ולא נתאחר הוא מחסד ה' עלינו ששקד על הרעה ויביאה עלינו, ועי' כאן ברש"י שהביא ממדרש אגדה השקד הזה הוא משעת חניטתו עד גמר ביטולו עשרים ואחד יום כמנין ימים שבין שבעה עשר בתמוז שבו הובקעה העיר לתשעה באב שבו נשרף הבית ע"כ. והנה בכללם אתה מוצא כ"ב ימים, וע"כ דתשעה באב אינו מן המנין, דת"ב איקרי מועד, והכל עולה בקנה אחד, דע"י שקד על הרעה כי צדיק הוא, לכן ימי הרעה הם רק כ"א יום כימי השקד, ואין ת"ב בכלל, שביום הזה נתגלתה האהבה הגדולה של השי"ת לישראל. וכתיב בירמיה להלן פכ"ט פי"א כי אנכי ידעתי את המחשבת אשר אנכי חשב עליכם נאם ה' מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה. וזהו שאמר ירמיה לנתוש ולנתוץ ולהאבד ולהרוס לבנות ולנטוע. עי' תרגום ורש"י. ויש לפרש דהאיבוד וההריסה יהי' ע"מ לבנות ולנטוע, שכבר בשעת החורבן יש להקב"ה את המחשבה הטובה לבנות ולנטוע הכל מחדש ושידי' לנו אחרית ותקוה.

והנה רק נבואה שנצרכה לדורות נכתבה, ואולי יש להתבונן בזה גם על זמנינו, שלאחר החורבן הגדול באירופה, קמה אלומתינו וגם נצבה והוקמו מחדש מקומות התורה והיראה. ורוב המקומות הוקמו ע"י גדולי וגאוני ישראל שניצלו בניסים מופלאים מהחורבן, או שבאו לא"י קודם החורבן ונשארו לפליטה. ואנו רואים בחוש שכבר בעת החורבן ה' בדעתו של השי"ת לחזור ולבנות את בית ישראל ולא פנה אהבתו אותנו אף לרגע אחד, וד"ז מחזק מאד את הלבבות הנשברות והנדכאות, ויה"ר שנוכה במהרה לגאולה שלימה ויקויימו כל הייעודים הנצחיים שהבטיחנו השי"ת בתורתו וע"י עבדיו הנביאים כב"א.

מסעי

והורשתם את הארץ וישבתם בה וגו'. בגיטין ד"ז א' אמר ליה רב הונא בר נתן לרב אשי מאי דכתיב [יהושע ט"ו] קינה ודימונה ועדעדה כו' כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין א"ל אלא מעתה צקלג ומרמנה וסנסנה כו' כל מי שיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם שוכן בסנה עושה לו דין ע"ש. וכ' בתוס' הרא"ש שמהר"ם אומר בשם ר"מ הדרשן דהא דרריש ששה עיירות אלו משום דבמנין עיירות של יהודה בפרטן נמצא ל"ה ובכללן כ"ט וקים ליה דהגך ששה נכתבו לדרשא, וכנראה כוונתו שאמנם היו עיירות כאלו, אך לא נכבשו בכיבוש הארץ, ועי' בקול אליהו שם. ויש להתפלל למה גרמזו דרשות אלו בענין שכתוב שם בספר יהושע בענין כיבוש א"י. ונ' לפי"מ דאיתא בגדרים דכ"ב עולא במיסקיה לארעא דישראל איתלו ליה תרין בני חוזאי בהדיה קם חד שחמיה לחבריה א"ל לעולא יאות עבדי א"ל אין ופרע ליה בית השחיטה כי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל דילמא ח"ו אחזיקי ידי עובדי עבירה א"ל נפשך הצלת קא תמה ר' יוחנן מכדי כתיב ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב א"ל ההיא שעתא לא עברין ירדנא. ומבואר דלב רגז שייך רק בבבל ולא בא"י, כי קדושת א"י מסוגלת לשכך כעס וחמה ולהשקיט את הלב הרגז, וע"כ מי שיש לו קנאה על חבירו ודומם או שיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם, דכ"ז ענין מעביר על מדותיו ונעלב ואינו עולב, למדות טובות אלו אפשר לזכות בשלימות רק בארץ הקודש, ולכן נמנו מדות אלו בין העיירות שכבשו ישראל, והעיירות מכאן ומכאן והמדות בתווך, ללמדנו דכמו שהי' כיבוש א"י ע"י כיבוש עיירות וישובים, כך הי' כיבוש בעינים רוחניים של קניית מדות טובות, והא בלא הא לא קיימא,

ויש לפרש בזה מה שאמרו בגדרים שם בע"ב דערכה של א"י כתוב ביהושע ע"ש. ולכל זה זכו דוקא בא"י ממש ולא בעבר הירדן. ולכן הוזכרו מדות אלו רק בספר יהושע בכיבוש הארץ, וכמ"ש בגדרים אכתי לא עברנא ירדנא, וכ' הר"ן ועבר הירדן לא נתקדש להבאת העומר ולמקצת קדושות, [וגם ברכת הפירות שנתברכה א"י עיקרה בא"י ולא בעבר הירדן, עי' בכורים פ"א מ"י. ועי' בשלהי כתובות האי תאלאתא דקיימא אנודא דירדנא]. וע"ע ב"מ דנ"ח ב' א"ל אב"י לרב דימי במערכא במאי זהירי א"ל באחורי אפי, [ועיין בסנהדרין דמ"ד ב' א"ל אב"י לרב דימי וכו']. ובסנהדרין כ"ד א' א"ר אושעיא מאי דכתיב ואקח לי שני מקלות כו' אלו ת"ח שבא"י וכו' עי"ש. ובתענית ד"ד א' ארץ אשר אבניה ברזל אל תיקרי אבניה אלא בוגיה מכאן לת"ח שאינו קשה כברזל שאינו ת"ח, ומ' דרק בא"י ראוי לו להיות קשה כברזל, אבל בחו"ל יש לו לחוש אולי נתערב מדת הכעס המגונה.

והענין בזה י"ל, דהכח להתגבר על המדות ולהיות נעלב ואינו עולב הוא מכח קירבת ה', כאשר האדם יודע שהכל מידו ית', ועי' בגיטין דל"ו ב' הנעלבין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואין משיבין עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. הרי דשייך למדת אהבה. וכן אמרו כל הכועס כאילו עובד ע"ז. והנה אמרו בכתובות ק"י ב' כל הדר בחו"ל כאילו עובד ע"ז, הרי דשלימות האמונה היא רק בא"י אשר עיני ה' א' בה, ועיין ברמב"ן סו"פ אחרי מות, וע"כ גם ענין מעביר על מדותיו שייך בעיקר רק בא"י. וכ"כ בליקוטי מוהר"ג ח"א קנ"ה דהטעם דבא"י מתקנים מדת הכעס משום דהכעס בא מחוסר אמונה וא"י הוא שורש האמונה כדכתיב שכן ארץ ורעה אמונה.

וגם יש עוד דרך לסבול צרת חבירו ולשתוק ע"י ההתבוננות באחדות ישראל וכמ"ש בירושלמי נדרים פ"ט דכמו שאדם לא מכה את ידו שהכה את עצמו בטעות, כך הוא בכללות עם ישראל, ועיקר אחדות ישראל היא בא"י, גוי אחד בארץ, וע"כ שלימות הענין שייד דוקא בא"י.

ובזה אולי יש לבאר מה שאמרו במכות ד"י בגלעד שכיחי רוצחים. וי"ל דעיקר הטעם משום העדר קדושת א"י ולא משום גריעותא דגלעד, שהרי בדברים ד' מ"ג מבואר דלכל שבט בעבר הירדן ה' עיר מקלט. ועי' בהושע ו' ז' והמה כאדם וגו' ופרש"י כאדם שהכנסתיו לגן עדן ועבר על מצותי, כך הם הושבתים בארץ טובה ובגדו בי, וזה קאי על א"י ממש, ובפס' ח' גלעד קרית פעלי און וגו', וזה קאי על עבה"י דמשום שלא נתקדשה לגמרי בקדושת א"י ע"כ שכיחי התם רוצחים. וע"ע ברמב"ן להלן ל"ה י"ד.

ובמש"כ בגמ' בגיטין הנ"ל, שו"ר בספר החיים להג"ר חיים זצ"ל אחי המהר"ל מפראג זצ"ל בס' חיים טובים פרק ה' שכ' בתו"ד וז"ל ולפי שירושת הארץ היתה ג"כ סיבה אל שיבעטו בטובתם, שנאמר ובתים טובים תבנה וישבת ורם לבבך וגו', וערי האמורי היו צריכים בלא"ה להיות מוסבת שם, על כן ראה יהושע לקרא להם שמות קדושים שיזהירם אגב אורחא שלא יהא ביניהם קנאה ושנאה, כדאמרינן פ"ק דגיטין מאי דכתיב וקינה ודימנה ועדעדה, כל מי שיש לו קנאה על חבירו ודומם, שוכן עדי עד עושה לו דין, וכשיבטל קנאה מלבם, בידוע שלא יבעטו גם כן בטובתם עכ"ל.

אלה המצות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה אל בני ישראל וגו'. ובסוף ויקרא כתיב אלה המצות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני, ולא כתוב ביד משה, ועמד בזה בפ' רבינו בחיי כאן ע"ש. [ועי' במשך חכמה]. והנה כ' הרמ"ע מפאנו ז"ל

בעשרה מאמרות [מאמר חיקור דין ח"ב פט"ז] וז"ל ע"כ אמרו שלא היתה תורה משתכחת מישראל אלמלא נשתברו לוחות ראשונים, ולולא סרחנו בעגל לא הוצרכו ליגזו בארון אלא ידיו של משה היו להם תשמישי קדושה לכסא כבודם ומושב יקדם ליכנס עמהם לאלתר בקרב כל ישראל עכ"ל. ולהכי בספר ויקרא אם היה כתוב ביד משה, היה פירושו ששם הוא כסא כבודם ומושב יקדם, שהרי לכך היה מיועד מתחילה, וכיון שע"י החטא נתבטלה מעלה זו, ע"כ לא רצתה תורה להזכיר זה, אבל בברית דערבות מואב שהכל היה לאחר החטא, ולא היה שייד שיהי' בידו ממש, ע"כ כתיב ביד משה, והמכוון לענין שליחותו של משה, ולא בידו ממש. [ועי' ברמב"ן פ' עקב על הפס' ועשית לך ארון עץ, מ"ט בלוחות הראשונות לא נזכר הציווי לעשות ארון עץ ע"ש. ולדברי הרמ"ע ז"ל נחא, ועיין].

ולמש"כ הרמ"ע ז"ל יש לבאר קרא דפרשת חיי שרה ויקח האיש גזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה, [ועי' ברש"י וברמב"ן אם הפס' מפרש הנתינה או שעדיין לא נתן עד שאמרה לו בת מי היא]. ולמה לא נתפרש דהגזם על אפה, וכמו בסיפורו לבתואל ולכן שא"ל ואשם הגזם על אפה והצמידים על ידיה, ולהג"ל י"ל למש"כ רש"י דהצמידים מרמו לשני לוחות מצומדות, ולכן כתיב על ידיה, להורות שזהו מקום הלוחות, על הידים של משה רבינו ע"ה שהוא מזרעה, אבל בגזם לא הוצרך לפרש, משא"כ בספורו לבתואל ולכן לא סיפר להם מה שרמו לה, ורק סיפר על המתנות שנתן לה, ולכן כתיב וישם הגזם על אפה והצמידים על ידיה. [ועדיין יל"ע בהכתוב שם ויהי כראת את הגזם ואת הצמידים על ידי אחתו].

להפטר [ירמיה ב']

לבן עד אריב אתכם נאם ה' ואת בני בניכם אריב. יש לפרש ע"ד רמז עפ"י הכתוב

פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים, ואחז"ל דמדת פורענות היא עד ד' דורות אם אוחזין מעשי אבותיהם, [עי' רש"י פ' יתרו ופ' כי תשא], ותחילת הקרא הוא מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי וגו'. וע"ז אמר שיריב אתכם על מעשי אבותיכם וגם את בני בניכם, והיינו עד ד' דורות.

ואנכי נטעתך שורק כלל זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה. פרש"י שורק הוא זמורות גפן טוב, כלומר בני אבות כשרים וצדיקים. והנה קרא פתח בלשון יחיד, שאף דזכות אבות הוי כל א' לעצמו, [וכדפרש"י בפ' בחקתי וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק וגו', למה נמנו אחורנית, כלומר כדאי הוא יעקב הקטן לכך ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו וכו']. אבל ענין בירור הקדושה הוא ע"י כל הג' אבות, ומאברהם יצא פסולת – ישמעאל, מיצחק יצא פסולת – עשו, ורק אח"ז הגיע דרגת יעקב שהיתה מטתו שלימה, והגיד מו"ר הגרי"ד שליט"א לבאר הכתוב בדברים ד' ל"ז ותחת כי אהב את אבתך ויבחר בזרעו אחריו ויוצאך בפניו וגו'. הנה לענין האהבה כ' בלשון רבים כי כל א' כדאי לעצמו, אבל לענין בירור הזרע כתוב בלשון יחיד כי הוא בירור

אחד ע"י כולם, עכ"ד. וזהו שכ' כאן ואנכי נטעתך שורק כלל זרע אמת, ואמת הוא מדתו של יעקב כדכתיב תתן אמת ליעקב, דשלימות בירור הזרע הוא ע"י השלישי שבאבות – יעקב, [ואמת הוא ר"ת אהבה מורא תורה, מדות דג' אבות], והיא נטיעה אחת המיוסדת על ג' אבות, [והכתיב כלל, כדאמרי' בעלמא מה כלל מקושטת בכ"ד קישוטים כמו"כ הכא הקישוט השלם – מטתו שלמה, הוא ע"י זרע אמת – יעקב אבינו]. אבל בסיפא נקט לשון רבים – סורי הגפן נכריה, דהחטאים שלהם באו מכמה קליפות, קליפה דישמעאל וקליפה דעשו. [ועי' באבן עזרא פ' ואתחנן עה"פ הנ"ל ותחת כי אהב את אבותך וגו' דנקט לשון יחיד דקאי על יעקב וא"ש היטב בדברינו].

עוד כתב רש"י ומדרשו נטעתך שורק הוספתי לך על שבע מצות בני נח שש מאות ושש כמנין שורק. והנה אדם הראשון נצטווה על ששה דברים, והוסיף לנח אבר מן החי, נמצאו ז' מצות, ולאברהם נוסף עוד מילה וכו', עי' רמב"ם פ"ט ממלכים. נמצא דתוספת תר"ו מצות מתחילה מזמן אברהם אבינו ע"ה, וזהו כענין הפשט דנטעתך שורק מרמז על האבות.

דברים

יהי' על כל חית הארץ. ואי' בשבת דקנ"א ב' דאין חיה שולטת באדם עד שנדמה לה כבהמה, והנה אומה"ע נמשלו כבהמות נדמו, שיכולים להזיק לישראל רק כשחוטאים, והנה כתיב לעיל ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם, אבל קודם כשהיו החוטאים בקרב העם, לא היתה כנסת ישראל בצביונה השלם, ואומה"ע לא יראו מהם, אבל היום הזה שכולם צדיקים אז אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים.

להפטר [ישעיה א']

שפטו יתום ריבו אלמנה, כ' בפי' הגר"א ז"ל, שפטו בשביל היתום כמו שפטני אלקים, וריבו הוא יותר, כי שפיטה מדת השופט, וריב היא מדת בעל דין, ואצל אלמנה שהיא מעונה יותר מהיתום וגם כל כבודה פנימה, אמר ריבו, שתהיה בעל דין בשבילה, וכמ"ש שפטני אלקים וריבה וגו' עכ"ל. והנה לעיל מיניה כתב הגר"א ז"ל על הפס' רחצו וגו'. חשב כאן תשעה דברים ואח"כ אמר לכו נא ונוכחה, והמה כנגד עשרת ימי תשובה והעשירי יום הכפורים עכ"ל, [וכ"ה ברש"י], ובליקוט כ' דזהו אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו וגו', וזהו חוט השני דיוה"כ. ולפ"ז י"ל דריבו אלמנה הוא כנגד ערב יוה"כ, [ועמ"ש בעזה"י בחלק המועדים בעמ' קצ"ז], ובאמת זהו הדרגה הגבוהה של בנ"א לחבירו שעושה עצמו בעל דין בשביל האלמנה, ואולי יש להוסיף בזה דהנה אחז"ל דהאוכל בתשיעי ומתענה בעשירי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי. ויש לבאר דהנה האכילה בערב יוה"כ היא לכבוד יוה"כ, ונמצא שהמחשבה אז היא ביוה"כ ומקבל שפע קודש דיוה"כ ונעשה כעין מלאך, [כמו ביוה"כ, שאנו כמלאכים כדאיתא

ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים וגו', פרש"י מה הדבורה הזאת כשהיא מכה את האדם מיד מתה אף הם כשהיו נוגעים בכם מיד מתים. ויש להבין דענין זה דכאשר תעשינה הדבורים לא נזכר בהגופא דעובדא בפ' שלח כ"א כאן בפרשת התוכחה. ונ"ל לפי"מ ששמעתי מהג"ר מאיר שפירא (שליט"א) [זללה"ה] דהטעם דהעפילו ואף שאמר להם והיא לא תצלה, ומשום שטענת משה שלא לכלות את ישראל בעון חטא המרגלים היתה דא"כ יאמרו מבלתי יכולת ה' וגו', וכיון שטענה זו נתקבלה ממילא בהכרח שגם המעפילים יצליחו, וזה היה ע"ד ערמה כדי לכופ את העליונים לרצונם, אבל אין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה', ומן השמים היה שגם האמריים מתו כדרך הדבורים, וכבר לא היה חילול ה' כשראו שכולם מתו וא"א היה לתלות זה בחולשת ישראל ובגבורת האמוריים, עכ"ד. [וכע"ז בפי' בעה"ת דרך הכו אותם ופצעום אבל לא הרגום כדי שלא יתחלל ש"ש]. וזהו שנזכר זה כאן, דג"ז מכלל התוכחה שלא היה לכם לעשות חשכונות, והיה לכם לדעת שמדבר האסור לא יצא שום הצלחה נגד רצונו של מקום והיא לא תצלה ולא יפלא מה' דבר לסכל עצתם. ובוה יש לרמוז הא דכתיב והוא לא תצלה וקרי והיא לא תצלה. דלשון נקיבה מורה על חלישות כמ"ש תש כחו כנקיבה, והם חשבו שיחלש כחו ח"ו מלהענישם אבל באמת והוא לא תצלה ודוק.

היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים וגו'. בפשוטו המכוון 'היום הזה' שתנצח את סיחון עי"ז ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך. ויש לפרש דהא כתיב ומוראכם וחתכם

ריבינו והרן את דינו. וכן בעל הנסים דחנוכה:
 רבת את ריבתם דנת את דינם].
 והנה בפרשה זו דנבואת החורבן גרמו התיקון
 ע"י עשי"ת וכנ"ל, וע"י תיקון כל
 החטאים ובראשם חטאי בנ"א לחבירו שגרמו
 החורבן, עד שאין בינינו כלל קנאה ותחרות,
 כ"א אהבה ואחוה עד כ"כ שנעשים בע"ד לריב
 האלמנה, בזה אנו יכולים לבא אל הקודש
 ולבקש על הגאולה שתהי' בב"א. "תודיע לכל
 אהבתנו, תהלך בקרב מחנותנו, תדרוש גאולה
 לגלותנו, תגלה קץ לקנותנו, תבוא מהרה
 לנחמנו, תאמירנו לך ונאמירך לנו" [מוסף
 דיוה"כ].

בפרקי דר"א והובא בטור סי' תר"ו]. ואכילת
 מלאך נהפכת לאכילה רוחנית ואינו מתגשם
 עי"ז ולכן נחשב לו כאילו התענה. וענין זה של
 מלאך היינו שאין לו שום רצון עצמי כ"א לקיים
 דבר ד', וביוה"כ שאנו כמלאכים איתא בפרקי
 דר"א והובא בטור הנ"ל מה מלאכים שלום
 ביניהם כך ישראל ביוה"כ, ובפייט דמוסף
 דיוה"כ: יום שימת אהבה ורעות יום עזיבת
 קנאה ותחרות. ושלמות דבנ"א לחבירו ע"י
 שמבטל עצמיותו לחבירו עד שנעשה בע"ד
 לאלמנה, וע"כ בערב יוה"כ הוא הזמן המיועד
 ל"ריבו אלמנה". [ומש"כ הגר"א ז"ל דריבו הוא
 יותר משפטו. יל"ע מברכת המגילה: הרב את

ואתחנן

ואמרו רק עם חכם ונבון וגו' כי מי גוי גדול
 אשר לו אלקים קרבים וגו' ומי גוי
 גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים וגו'. וצ"ב
 היאך הם רואים בזה 'עם חכם ונבון'. והנה
 עמש"כ בח"ג עמ' ל"ז בביאור הקרא אשר לו
 אלקים קרבים וגו', היינו שהתפילה מועילה
 בדרך הטבע, וכשנעשה נס ע"י תפילה אין מנכין
 מהזכויות, משא"כ באומה"ע. ובוה יש לפרש הא
 דגיטין דנ"ז הקול קל יעקב אין לך תפילה
 שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב, והידים ידי
 עשו אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו
 של עשו, והמכוון על תפילה שמועילה בדרך
 הטבע דומיא דהידים ידי עשו. וזהו רק בישראל
 זרעו של יעקב שהיא כח התורה השולט
 בבריאה. וכן בחרבי ובקשתי כתוב אצל יעקב.
 [ועי' ב"ב דקמ"ז א' מי שיש לו חולה ילך אצל
 חכם שיבקש עליו רחמים]. והנה אי' בשבת
 דפ"ט בשעה שהקדימו בני ישראל נעשה

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.
 בכתובות דקי"א ב' וכי אפשר לדבוקי
 בשכינה והכתיב כי ה' אלקיך אש אוכלה אלא
 כל המשיא בתו לת"ח כו' מעלה עליו הכתוב
 כאילו מדבק בשכינה. והנה בפסחים דמ"ט א'
 לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת
 ת"ח וישיא בתו לת"ח. והנה לעיל שם מבואר
 הטעם שאם מת או גולה וכו', אבל כאן משמע
 שהענין מצד להתדבק בת"ח וכהיא דכתובות
 הנ"ל, והרי על מ"ע אינו מחוייב לבזבז כל
 ממונו. אכן ענין רביקות מלבד דכתוב בפ' נצבים
 בענין אהבה, כתוב גם בפ' עקב את ה' אלקיך
 תירא ואתו תעבד וכו' תדבק, הרי דרביקות
 מישך שייך לענין יראה, [כעין מ"ש מפחדך
 אלוקי אברה מפניך אליך]. וברמב"ן פ' יתרו כ'
 דשורש לא תעשה נובע מיראה, וי"ל דכמו דעל
 ל"ת צריך לבזבז כל ממונו כך לענין מעלת
 היראה, ועיין.